

ចម្លាក់រឿងអំពីព្រះពុទ្ធសាសនា២ផ្ទាំង
ចម្លាក់ព្រះពុទ្ធអង្គនិងលោកបាលទាំងបួនបាននាំដង្ហាយមកថ្វាយ /ព្រះ ពុទ្ធ
អង្គយាង ទៅសម្តែង ធម្មទេសនាលើកតំបូង
ភស្តុតាងរកឃើញនៅ លានព្រះពុទ្ធសាសនា ជ្រុងអាគ្នេយ៍ អង្គរធំ សៀមរាប
បាយ័ន អង្គរធំ សៀមរាប
ថ្មភក់
ចុងសតវត្សទី១៣ដើមសតវត្សទី១៤
ក.1712 / ក.1710

ផ្ទាំងចម្លាក់ក្រឡោកទាបនេះរកឃើញនៅប្រាសាទពីរផ្សេងគ្នា តែក្នុងក្រុង អង្គរធំតែមួយដូចគ្នា ។ ចម្លាក់ទាំងពីរ
បង្ហាញសាច់រឿង និងតំណើរជីវិត នៃព្រះពុទ្ធ អង្គគឺ ព្រះសុទ្ធត្ថ គោត្តម ព្រះបរមគ្រូនៃយើង ។ ចម្លាក់មួយខាង
ឆ្វេង គឺ រឿងព្រះពុទ្ធ ដែលមាន ពួកលោកបាលទាំងបួន យកបាត្រ មកថ្វាយដល់ ព្រះអង្គ ។ ឯចម្លាក់ផ្នែក
ខាងស្តាំ គឺឆ្លាក់រឿង កាលដែលព្រះពុទ្ធអង្គ យាងទៅប្រទានធម្មទេសនាប្រោសនៅស្ថានព្រហ្ម ដោយមានទាំង
ឥន្ទ្រាធិរាជ ជាស្តេចនៃទេព្វា ផង ។

យើងបានឃើញចម្លាក់របៀបនេះដែល គេឆ្លាក់ច្រើន ទំនងឆ្លាក់ចេញពីរោងជាង រីកនៃឆ្នាំតែមួយ ដូចគ្នាហើយ
ស្ថិតក្នុង សម័យកាលតែមួយ ។ គេបានរកឃើញផ្ទាំងចម្លាក់ជាទម្រង់របៀបនេះនៅតំបន់អង្គរដែល មាន
ទំនាក់ទំនង ជាមួយនឹងប្រាសាទដែល មានឆ្លាក់សាច់រឿង អំពីជីវិតនៃព្រះពុទ្ធបរមគ្រូ ។ សព្វថ្ងៃ យើង មាន
ឃើញ ផ្ទាំងចម្លាក់ក្រឡោកទាប ដូចនេះ ប្រមាណ ច្រើនលើសពី ១០ ដែលរក្សាទុកក្នុងឃ្លាំងនៃអភិរក្សដ្ឋាន អង្គរ
ហើយពីរទៀត បានយកទៅតាំងនៅក្នុងសារមន្ទីរ ជាតិអង្គរ ។ តំណើររឿងនៃព្រះពុទ្ធសាសនារបៀបនេះ
បានបញ្ជាក់បង្ហាញអោយឃើញទំនាក់ទំនង នៃការផ្សាយនិងការជះឥទ្ធិពល នៃព្រះពុទ្ធសាសនាបែបថេរវាទ មក
លើព្រះបរមរាជវាំងអង្គរ ក្នុងរវាង សតវត្សទី ១៣រីកដើម ទី១៤ ក្នុងរាជ្យ ព្រះបាទ ឥន្ទ្រវរ្ម័ន ទី៣ (ក្នុងចន្លោះ ឆ្នាំ
១២៩៥ដល់១៣០៨) ។

ប្រាសាទខ្លះ ដែលពីមុនឧទ្ទិសដល់ព្រហ្មញ្ញសាសនាឬពុទ្ធសាសនាមហាយាននៅក្នុងអង្គរធំនោះ បន្ទាប់មកត្រូវ
បានគេកែប្រែនិងសម្របអោយត្រូវទៅនឹងបរិបទវប្បធម៌ពុទ្ធសាសនាថ្មី ។ ផ្ទាំងចម្លាក់រឿងទាំងនេះច្រើនតែ
ដាក់នៅទីនោះ សុទ្ធ តែរៀបរាប់អំពីជីវិតនិងជាតិ របស់ព្រះពុទ្ធសមណគោត្តម ឬតំណើរ រឿង ព្រះពុទ្ធ អង្គមុន ៗ
ផងដែរ ។

- ១-ផ្ទាំងចម្លាក់ ដែលឆ្លាក់រឿងព្រះពុទ្ធ ទ្រង់ ប្រសូត្រ នៅរួកព្រះពាន់ អង្គរវត្ត ថតពេលបេសកកម្មហ្វ្រែន ឆ្នាំ ១៩០៧
កំឡុងឆ្នាំ១៨៨៧-៨៨ © សារមន្ទីរ ហ្វ្រែន ។
- ២- ចម្លាក់ពុម្ពចម្លង អំពី ព្រះពុទ្ធ អង្គ ទ្រង់ ប្រសូត្រ តាំងនៅ វត្តភ្នំ ដូនពេញ ប្រហែលកំឡុងឆ្នាំ១៩០៥រូបថត
ដោយលោក ដំប៉ូលហ្វ្រី© សារមន្ទីរជាតិ
- ៣-ប្រាង្គកណ្តាលប្រាសាទ បាយ័ន បង្ហាញនូវចម្លាក់ក្រឡោកទាប ព្រះ ពុទ្ធសមណ ពីរផ្ទាំង និងព្រះពុទ្ធបាត មួយ
គូរនិងរូប ជាមួយព្រះសិរ្សព្រះពុទ្ធមួយផង ។ © សាលាបារាំងចុងបូព៌ាប្រទេស ។

Deux stèles bouddhiques historiées

Offrande des quatre Lokapālas au Bouddha/Invitation du Bouddha à la Première Prédication
Vestige d'une « terrasse bouddhique », nord-ouest d'Angkor Thom, Siem Reap/Temple du Bayon, Angkor Thom, Siem Reap

Grès

Fin XIIIe-début XIVe s.

Ka 1712 - Ka 1710

Ces deux stèles sculptées en haut-relief, retrouvées dans deux lieux distincts d'Angkor Thom, présentent deux épisodes miraculeux de la vie du Bouddha historique Siddhattha Gotama. L'une – à gauche – illustre l'Offrande des bols au Bouddha par les Quatre Lokapālas (gardiens des points cardinaux), l'autre montre l'invitation du Bouddha à la Première Prédication par les dieux Indra et Brahmā.

Plusieurs autres stèles, vraisemblablement produites par le même atelier et à la même période, ont été retrouvées à Angkor et relatent d'autres moments de la vie du Bouddha. Une dizaine de ces stèles sont aujourd'hui déposées à la Conservation d'Angkor et deux autres au Musée national d'Angkor à Siem Reap. Toutes ces scènes narratives du Bouddha historique sont étroitement liées à l'avènement du bouddhisme *theravāda* qui s'implante durablement à la cour royale d'Angkor à partir de la fin du XIIIe ou au début du XIVe siècle sous le règne d'Indravarman III (1295-1308).

Les temples précédemment dédiés au brahmanisme ou au bouddhisme *mahāyāna* dans la cité d'Angkor Thom furent alors peu à peu modifiés et adaptés au nouveau culte. Ces stèles y étaient ainsi disposées pour narrer la vie miraculeuse du Bouddha Gotama ou celles de ses prédécesseurs.

1. Stèle originale de la Naissance du Bouddha. Angkor Vat galerie des mille Bouddhas (Preah Poan). Mission Fournereau vers 1887-88 © Musée Guimet

2. Moulage de la Naissance du Bouddha, terrasse est du Vat Phnom à Phnom Penh. Vers 1905, Dieulefils © MNC

3. Tour centrale du Bayon, deux stèles, empreintes de pieds et tête de Bouddha. © EFEO

Two Narrative Buddhist steles

Offering of the four Lokapālas to the Buddha / The Buddha's invitation to the First Preaching
Remnant of a "Buddhist terrace" in the North-West corner of Angkor Thom, Siem Reap/Bayon Temple,
Angkor Thom, Siem Reap

Sandstone

Late 13th-early 14th c.

Ka 1712 - Ka 1710

These two high-relief carved steles found in two distinct places of Angkor Thom, illustrate two miraculous episodes from the life of the historical Buddha Siddhattha Gotama. The one on the viewer's left depicts the Offering of the bowls to the Buddha by the Four Lokapālas (guardians of the cardinal points), the other to the right shows the Buddha's invitation to the First Preaching by the gods Indra and Brahmā.

Several other steles, probably produced by the same workshop and during the same period, were found at Angkor and relate other miraculous events of the life of the Buddha. A dozen of these steles are today deposited at the Conservation d'Angkor and two others kept at the National Museum of Angkor in Siem Reap. All of these narrative scenes from the historical Buddha are closely linked to the advent of Theravāda Buddhism which became durably established at the royal court of Angkor in the late 13th or early 14th century during the reign of King Indravarman III (1295-1308).

The temples previously dedicated to Brahmanism or Mahāyāna Buddhism in the city of Angkor Thom were then gradually modified and adapted to the new cult. These steles were thus established therein to narrate the miraculous life of Gotama Buddha or those of his predecessors.

1: Stele of the Birth of the Buddha (original) discovered at Angkor Wat in the gallery of a Thousand Buddhas (Preah Poan). Fournereau Mission to Angkor around 1887-88 © Guimet Museum

2: Stele of the Birth of the Buddha (molding), East terrace of Wat Phnom in Phnom Penh. Circa 1905, Dieulefils © MNC

3. Central Tower of the Bayon, two steles, footprints and head of the Buddha. © EFEO